

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри фінансових ринків та технологій Державного податкового університету

КЛЮЧКИ ОЛЬГИ ВОЛОДИМИРІВНИ

на дисертаційну роботу

ПЕТРІВСЬКОГО ОЛЕКСІЯ ОЛЕГОВИЧА

на тему: «Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній в Україні»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність теми дисертаційного дослідження

У реаліях сьогодення в Україні й світі формується усталена тенденція до колаборації й інтеграції банків та фінтех-компаній з метою максимізації прибутку та зростання обсягів і різновидів надання фінансових послуг, зокрема платежів та переказів, обслуговування бізнесу, управління рахунками, споживчого кредитування, банківського ритейлу, на взаємовигідній економічній основі. Формуються нові бізнес-моделі співпраці банків та фінтех-компаній з використанням цифрових застосунків і платформ, мобільних сервісів, блокчейн, великих даних, інтерфейсів та штучного інтелекту.

Відтак, особливої актуальності набуває дослідження Петрівського Олексія Олеговича щодо пошуку інноваційних моделей та механізмів економічної інтеграції банків та фінтех-компаній, обґрунтування напрямів формування нової банківської екосистеми у контексті розвитку фінансових технологій й формування цифрової економіки у транзитивних державах, і в Україні, зокрема.

Дисертація виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну за темами: 1) «Інтелектуалізація соціально-економічного розвитку в постпандемічному суспільстві» (державний реєстраційний номер 0120U114581), у межах якої здобувачем запропоновано використання диджиталізованих фінансових

технологій для забезпечення економічної діяльності банків з урахуванням потреб споживачів фінансових послуг; 2) «Цифрова економіка як передумова структурних, інтеграційних трансформацій вітчизняних бізнес-процесів в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0119U103116) – здобувачем розроблено механізми взаємодії банків та фінтех-компаній для надання клієнтам цифрових послуг із використанням інноваційних фінансових інструментів і платформ.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, у тому числі наведеними у ній статистичними даними і розрахунками, результатами апробації та науковими публікаціями автора дає можливість зробити висновок про обґрунтованість та достовірність викладених у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій. Мета дослідження, що полягала в розробці теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо економічної інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні досягнута, а завдання дослідження – вирішені.

Автор дисертації системно підійшов до постановки проблеми та її вирішення, формулювання задач, обрано вірні наукові підходи й методи дослідження.

При проведенні дисертаційного дослідження використані наступні методи: узагальнення та наукової абстракції (для поглиблення понятійно-категоріального апарату процесів економічної інтеграції та теоретичного узагальнення різних підходів до розвитку фінансової системи); аналізу і синтезу (для виявлення причинно-наслідкових зв'язків між розвитком фінтех-сектору, банківського сектору та динамікою соціально-економічного розвитку України); емпіричні методи наукового пізнання (для обґрунтування уподобань споживачів фінансових послуг та вибору ними обслуговуючої компанії, платформи, застосунку); методи порівняльного, факторного, статистичного,

економічного аналізу (для дослідження економічної діяльності банків і фінтех-компаній); методи Дельфі та SWOT-аналізу, експертні методи (для ідентифікації конкурентних переваг банків, визначення сильних, слабких сторін, можливостей і загроз економічної інтеграції банків та фінтех-компаній); систематизації, композиції та декомпозиції, моделювання (для розробки інтеграційної моделі банківської екосистеми); наукового прогнозування та планування (для розробки пріоритетних напрямів та актуалітетів економічної інтеграції банків і фінтех-компаній в Україні); графічні (для наочного зображення процесу та результатів дослідження). Екосистемний підхід використано для побудови інтеграційної моделі банківської екосистеми України.

Обґрунтованість положень, викладених у дисертації, висновків та рекомендацій підтверджується використанням значного масиву інформаційних ресурсів, зокрема, наукових доробок українських та закордонних учених, фахових наукових статей, монографій; нормативних і законодавчих актів; статистичних даних, аналітичних, експертних та прогнозних матеріалів міністерств і відомств України, Державної служби статистики України, Національного банку України, Організації економічного співробітництва і розвитку, глобальної та національної асоціацій фінтех.

Основні положення та висновки дисертації доповідалися й одержали схвалення на восьми міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, симпозіумах.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та опублікованими науковими працями дає можливість погодитися з такими положеннями, які винесені на захист на предмет наукової новизни:

уперше:

розроблено інтеграційну модель банківської екосистеми, основою якої є економічна інтеграція банків та фінтех-компаній на трьох рівнях: перший – банк, ядро моделі, що надає традиційні банківські послуги, послуги цифрового, відкритого банкінгу та інші фінтех-послуги; другий – кредитні, платіжні фінтех-компанії та фінтех-аналітики Big Data, що діють у колаборації з банками, на договірних (партнерських) засадах та на умовах аутсорсингу; третій – глобальні і міжнародні банківські та фінтех-інституції. Впровадження моделі дозволить підвищити конкурентоспроможність банків та ефективність їх економічної діяльності й рентабельності за рахунок надання фінтех-послуг та відповідного зростання комісійних доходів, доходів від посередницьких операцій та розширення клієнтської бази із забезпеченням якісного, безпечного та цифровізованого обслуговування;

удосконалено:

понятійно-категоріальний апарат економічної науки, що дозволило сформулювати визначення інтеграційної банківської екосистеми як системи, що взаємопов'язує фінансові установи, фінтех-компанії, регуляторні інституції, споживачів банківських і фінансових послуг, об'єднаних навколо банку, та функціонує на основі цифрових технологій та платформ, усталених правил і норм в інтегрованому глобальному просторі;

теоретико-методичні положення щодо використання екосистемного підходу як прогресивного теоретичного напрямку та засобу практичної реалізації економічних відносин в умовах становлення цифрової економіки та динамічного впровадження фінансових технологій, що дає можливість створювати, масштабувати, обслуговувати та управляти системами для підтримання їх цілісності, структурованості, функцій та цінностей на основі взаємодії, інтеграції і колаборації банків та фінтех-компаній;

прикладні механізми надання фінансових послуг, формування клієнтоорієнтовної продуктової пропозиції, формату і каналу комунікацій та роботи з клієнтами, що сприяє досягненню високих стандартів якості й реалізації корпоративних цінностей банку з урахуванням воєнного стану в

Україні та умов дистанційного цифрового обслуговування споживачів банківських і фінансових послуг;

науково-прикладні підходи до визначення економічної вигоди від інтеграції банків та фінтех-компаній для споживачів фінансових послуг, бізнесу, держави, банків та фінтех-компаній, на основі яких визначено ефективність такої інтеграції: а) для споживачів – професіоналізм персоналу, довіра до банків, якість надання послуг, скорочення трансакційних витрат; б) для банків та фінтех-компаній – масштабування і капіталізація, зростання прибутку, нарощування клієнтської бази, диверсифікація фінансових послуг, скорочення трансакційних витрат; в) для держави – економічний ефект: зростання ВВП, фінансової стійкості, стабільності і безпеки; соціальний ефект: зростання зайнятості в галузі, задоволення потреб споживачів; цифровий ефект: формування безготівкової економіки, зростання диджиталізованих фінансових послуг;

набули подальшого розвитку:

методичні підходи до надання банками якісних, безпечних і доступних фінансових послуг в інтересах споживачів на засадах підвищення їх фінансової грамотності, удосконалення операцій з використанням платіжних карток, які на відміну від існуючих, спрямовані на зростання безготівкової економіки за рахунок розвитку електронної комерції, впровадження цифрової валюти та фінтех-рішень у банківську діяльність;

оцінювання конкурентних переваг, недоліків та чинників впливу на інтеграційні процеси на ринку фінансових послуг, що полягає у застосуванні когнітивного моделювання для визначення чинників та імпульсів до інтеграції банків та фінтех-компаній. Це дозволило, на основі виявлення керуючих чинників (економіко-політичне становище, інфляція, регулювання й нагляд, диджиталізація фінансового сектору) та чинників-індикаторів (капіталізація банків, асортимент фінансових послуг, безготівкові розрахунки, кваліфікованість персоналу, фінтех-рішення, довіра клієнтів, клієнтська база),

визначити імпульси впливу керуючих чинників на досягнення цільового стану банківської екосистеми;

обґрунтування перспективних напрямів діяльності банків та фінтех-компаній на інтеграційній основі у сфері споживчого кредитування, платежів та переказів, обслуговування бізнесу, банківського ритейлу, управління рахунками, що дозволяє диверсифікувати, підвищити кількісні і якісні показники надання диджиталізованих фінансових послуг з використанням цифрових застосунків і платформ, мобільних сервісів, блокчейн, великих даних, інтерфейсів та штучного інтелекту.

Практичне значення результатів дослідження

Рекомендації автора використані у практичній діяльності: 1) ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» – удосконалено механізми надання фінансових послуг, формування клієнтоорієнтовної продуктової пропозиції, формату і каналу комунікацій та роботи з клієнтами на основі високих стандартів якості й корпоративних цінностей банку з урахуванням воєнного стану та умов дистанційного обслуговування фізичних осіб України (довідка від 27.07.2023); 2) ТОВ «Незалежна група макроекономічного аналізу та прогнозування «Огляд економіки України» – прийнято участь у розробці стратегії розвитку банків і фінансових компаній в умовах трансформації фінансового ринку в частині формування моделі інтеграції банків та фінансових компаній на ринку фінансових послуг, що дозволить забезпечити його довгостроковий розвиток, а також сприятиме підвищенню фінансової стійкості банківського сектору країни (довідка від 05.08.2023); 3) Української асоціації фінтех та інноваційних компаній – розроблено заходи, спрямовані на стимулювання інновацій на фінансовому ринку, формування якісних і доступних фінансових послуг в інтересах споживачів на засадах підвищення їх фінансової грамотності, удосконалення операцій з використанням платіжних карток та формування імперативів безготівкової економіки (довідка від 24.08.2023).

Основні теоретичні результати й науково-практичні рекомендації автора впроваджено в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну при викладанні дисциплін «Економіка для бізнесу» та «Макро-, мікроекономіка» (довідка № 05-05/1041 від 22.05.2024).

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 17 наукових праць, у тому числі: одна стаття – у виданні, що входить до наукометричної бази WoS, чотири статті – у фахових виданнях з економіки, вісім публікацій – за результатами участі у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, чотири публікації, які додатково відображають результати дослідження. Загальний обсяг публікацій – 5,1 друк. арк., з яких автору належить 3,5 друк. арк.

Автором дисертації дотримані вимоги пп. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації і виносяться автором на захист, апробації її основних положень.

Дотримання академічної доброчесності

Автор дисертаційної роботи дотримується принципів та норм академічної доброчесності, що підтверджує проведений аналіз дисертації, наукових праць Петрівського Олексія Олеговича (з урахуванням особистих внесків, в яких висвітлені основні наукові результати та авторські розробки, отримані та здійснені в ході дослідження). Дисертаційна робота містить посилання на джерела інформації (з дотриманням норм законодавства про авторське право) щодо використаних тверджень, розробок, відомостей, статистичних даних

тощо. Вищезазначене дає підстави стверджувати про відсутність порушень академічної доброчесності у дисертації.

Дискусійні положення та зауваження

1. У розділі 1 автором теоретично доведено доцільність використання екосистемного підходу до взаємодії банків і фінансових компаній. При цьому не достатньо висвітлені методологічні підходи до його застосування у сфері економіки і фінансів з урахуванням розвитку фінансових технологій.

2. Автором ґрунтовно проаналізовано впровадження фінансових технологій в банківському секторі економіки. Водночас, з урахуванням того, що банки відповідно до законодавства мають право виконувати функції страхових посередників, на нашу думку, було б доцільно розглянути особливості впровадження фінтех у сфері надання страхових послуг, обсяги яких у структурі фінансових послуг мають усталену тенденцію до зростання, та проаналізувати вплив InsurTech на діяльність банківських установ як страхових посередників.

3. У другому, аналітичному розділі недостатньої уваги приділено розвитку криптоіндустрії як превалюючої тенденції трансформації фінансового сектору та одного із пріоритетних напрямів фінтех.

4. При обґрунтуванні механізму впровадження запропонованої інтеграційної моделі банківської системи доцільно було б розкрити перспективні інструменти впливу фінансового регулятора на процеси стимулювання співпраці банків і фінтех-компаній на взаємовигідній економічній основі.

Висловлені зауваження та дискусійні положення не знижують теоретичної та практичної значущості, обґрунтованості й достовірності основних положень дисертації та не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження Петрівського Олексія Олеговича.

Загальна оцінка роботи та її відповідність встановленим вимогам

За змістом та якістю теоретико-методичних і практичних розробок дисертація Петрівського Олексія Олеговича «Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній в Україні» є завершеною самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, містить елементи новизни, має науково обґрунтовані результати та практичне значення. Зміст дисертації відповідає обраній темі дослідження та профілю спеціальності 051 «Економіка».

Мета дисертаційної роботи досягнута, завдання виконані повністю. Анотація та опубліковані Петрівським О.О. наукові праці відповідають змісту дисертації, відображають суть основних наукових здобутків і отриманих результатів.

Дисертація Петрівського О.О. на тему «Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній в Україні» за своїм змістом та фаховим спрямуванням відповідає Вимогам щодо оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40, а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії передбаченим, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

Враховуючи високий науковий рівень дисертації, новизну і практичну значущість представлених результатів дослідження, можна зробити висновок, що дисертація «Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній в Україні», відповідає встановленим вимогам, а здобувач Петрівський Олексій Олегович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансових ринків і технологій,
Державного податкового університету, м. Ірпінь

О. В. Ключка